

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 106-й річниці від дня народження
Василя Сухомлинського**

Кропивницький

2024

УДК 37.091.3 : 159.9

С 69

С 69 **Соціально-психологічна підтримка учасників освітнього процесу:** зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конференції, присвяченої 106-й річниці від дня народження В. Сухомлинського, 25-26.04.2024 / уклад. Жосан О.Е., Семез А.А., Мірошніченко Т.В. ; за заг. ред. Жосана О.Е. Кропивницький : КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2024. 266 с.

Рецензенти:

Наталія Дметерко, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології. Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»;

Валентина Войтко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».

Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-психологічна підтримка учасників освітнього процесу Соціально-психологічна підтримка учасників освітнього процесу», яка відбулася 25-26 квітня 2023 року на базі комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» у дистанційній формі.

Науковим, науково-педагогічним, педагогічним, соціальним працівникам.

Матеріали опубліковані в авторській редакції.

© КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2024

© Жосан О.Е., Семез А.А., Мірошніченко Т.В., автори статей, 2024

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

У статті порушені питання, що стосуються інформатизації вищої освіти в умовах військового стану в Україні. Наголошується на тому, що розробка стратегій інформатизації, які враховують умови війни, може сприяти не лише збереженню, але й підвищенню рівня освіти в умовах нестабільності. У висновках вказано, що військові конфлікти створюють серйозні виклики для інформатизації вищої освіти, включаючи загрози кібербезпеці, обмежений доступ до ресурсів та психологічні труднощі учасників освітнього процесу.

The article raises issues related to informatization of higher education in the conditions of martial law in Ukraine. It is emphasized that the development of informatization strategies that take into account the conditions of war can contribute not only to the preservation, but also to the improvement of the level of education in conditions of instability. The conclusions indicate that military conflicts create serious challenges for the informatization of higher education, including threats to cyber security, limited access to resources and psychological difficulties of participants in the educational process.

Вступ. У сучасному світі інформатизація вищої освіти стала не лише важливим напрямом розвитку освітньої системи, але й ключовим чинником успіху в глобальному суспільстві. Проте, умови війни, що є складною реальністю, накладають свої виклики на процес інформатизації вищої освіти. Військові конфлікти, кібератаки, обмежений доступ до ресурсів та інформації, а також загальна нестабільність можуть серйозно ускладнити інтеграцію сучасних інформаційних технологій в освітній процес. Ця наукова стаття присвячена вивченню проблем, які виникають у контексті інформатизації вищої освіти в умовах війни, а також пошуку шляхів їх вирішення. Розуміння цих проблем та розробка ефективних стратегій можуть сприяти покращенню якості освіти та підвищенню її ролі в розвитку суспільства навіть у найскладніших умовах.

Актуальність даної наукової статті полягає в необхідності розуміння та вирішення складних проблем, які виникають в контексті інформатизації вищої освіти під час воєнних дій. Сучасні технології можуть стати інструментом для забезпечення якості навчання та допомоги здобувачам та викладачам у подоланні викликів, пов'язаних з військовим конфліктом. Розробка стратегій інформатизації, які враховують умови війни, може сприяти не лише збереженню, але й підвищенню рівня освіти в умовах нестабільності.

Проблеми інформатизації вищої освіти вивчають сучасні вчені, які аналізують потреби вищої школи в умовах сьогодення. Так, наприклад, Собченко Т., Ворожбіт-Горбатюк В., Бондаренко Є. вказують на основні вектори виховної роботи педагогічного закладу вищої освіти в умовах воєнного стану. Трофименко О., Прокоп Ю., Логінова Н., Задерейко О. аналізують сучасний стан кібербезпеки в Україні. Хоменко-Семенова Л., Прохоренко Я. аналізують вплив інформаційного контенту на емоційну стійкість студентів ЗВО в умовах воєнного стану. Шаров С., Постильна О. досліджують питання інформатизації освіти і виховання як вектору розвитку сучасного суспільства. З огляду на представлений аналіз останніх досліджень, констатуємо, що дане питання є актуальним та потребує детального вивчення.

Виклад основного матеріалу. Особливості проблеми інформатизації вищої освіти в умовах війни мають як теоретичний, так і практичний вимір. На теоретичному рівні означене питання зводиться до трьох аспектів: безпека інформації, стратегії адаптації, психологічний аспект. Розуміємо, що військові конфлікти породжують загрози кібербезпеці. Підвищення рівня кіберзахисту стає необхідністю для захисту конфіденційної інформації, яка зберігається в системах вищої освіти. Збільшення рівня кіберзахисту стає надзвичайно важливим завданням у цих умовах. Підвищення свідомості серед персоналу університетів щодо потенційних загроз кібербезпеці та впровадження найсучасніших методів захисту є ключовими аспектами забезпечення безпеки інформації в умовах війни. Також важливою є співпраця зі спеціалізованими організаціями з кібербезпеки та обмін досвідом з іншими установами вищої освіти для ефективного вирішення цієї проблеми [2, с. 150].

Теоретичний аналіз проблеми дозволяє розробляти стратегії адаптації до умов війни, включаючи плани кризового управління та перегляд процесів інформатизації. Стратегії адаптації до умов війни в

контексті інформатизації вищої освіти є критичними для забезпечення продовження освітнього процесу та збереження стабільності в університетському середовищі.

Психологічний аспект війни в контексті освітнього процесу виявляється дуже значущим і може мати важливий вплив на здобувачів, викладачів та інших учасників освітнього середовища. Умови війни та нестабільності можуть спричинити стрес та психологічний дискомфорт серед здобувачів і викладачів. Деякі учасники освітнього процесу можуть переживати травматичні події або втрати через військові конфлікти. Надання психологічної підтримки та доступу до психологічних послуг може бути важливим для допомоги їм у вирішенні цих проблем. Деякі здобувачі та викладачі можуть виявити труднощі у адаптації до нових умов, пов'язаних з військовим конфліктом. Розуміння їхніх потреб та надання підтримки може допомогти зменшити вплив стресу на їхню освітню діяльність. Важливим аспектом вирішення психологічних проблем є створення сприятливого середовища для відкритої комунікації та спілкування [1, с. 97].

На практичному рівні означене питання зводиться до розуміння обмеження доступу до ресурсів, наявності кризового управління, а також ролі інформаційних технологій. Обмежений доступ до технологічних ресурсів унаслідок військових конфліктів може серйозно ускладнити освітній процес в установах вищої освіти. Військові конфлікти можуть призвести до блокування або обмеження доступу до Інтернету, що ускладнюватиме проведення дистанційних занять, використання онлайн-ресурсів та комунікацію з іншими учасниками освітнього процесу. Воєнні дії можуть призвести до знищення інфраструктури та технічного обладнання, включаючи комп'ютери та мережеве з'єднання. У таких умовах важливим стає розробка та впровадження альтернативних методів навчання, які не потребують значного використання технологій [3, с. 129].

Практичні аспекти включають розробку планів кризового управління, які враховують можливість відновлення роботи систем вищої освіти після кібератак або знищення інфраструктури. Ретельний аналіз потенційних загроз, таких як кібератаки, фізичне знищення інфраструктури чи припинення роботи комунікаційних мереж, дозволяє ідентифікувати потенційні ризики та визначити шляхи їх управління. На основі аналізу загроз створюються конкретні плани дій для реагування на кризові ситуації. Регулярне тестування планів кризового управління та проведення тренувань з персоналом допомагає підготуватися до реальних ситуацій. Важливим аспектом кризового управління є співпраця та координація з іншими установами вищої освіти, правоохоронними органами, урядовими структурами та іншими зацікавленими сторонами. Шляхом розробки та впровадження планів кризового управління установи вищої освіти можуть підготуватися до реагування на непередбачені події та забезпечити безпеку та стійкість освітнього процесу навіть у найскладніших умовах.

Вирішення практичних проблем передбачає використання інформаційних технологій для забезпечення зв'язку, навчання на відстані, дистанційного доступу до ресурсів тощо. Інформаційні технології дозволяють забезпечити ефективний зв'язок між учасниками освітнього процесу навіть у віддалених та відокремлених умовах. Електронна пошта, месенджери, відеоконференції та інші засоби комунікації допомагають зберігати зв'язок між здобувачами, викладачами та адміністрацією університету. Інформаційні технології відкривають можливості для проведення дистанційного навчання, що є важливим у військових конфліктах або кризових ситуаціях. Вони дозволяють здобувачам отримувати освіту навіть у віддалених районах, де доступ до традиційних установ вищої освіти може бути обмежений [4, с. 199].

Інформаційні технології дозволяють забезпечити дистанційний доступ до різноманітних освітніх ресурсів, таких як електронні бібліотеки, наукові журнали, відеоуроки та інші матеріали. Інформаційні технології дозволяють ефективно керувати та обробляти великі обсяги інформації, що є важливим у кризових ситуаціях [5, с. 120]. Системи управління навчальним процесом, електронні бази даних та інші інструменти допомагають забезпечити організований та ефективний потік інформації університетським співтовариством. Використання інформаційних технологій є ключовим для забезпечення неперервності освітнього процесу та забезпечення доступу до освітніх можливостей у непередбачуваних умовах військових конфліктів. Вказані особливості підкреслюють необхідність поєднання теоретичних розробок із практичними заходами для ефективного вирішення проблем інформатизації вищої освіти в умовах військового стану.

Висновки. Військові конфлікти створюють серйозні виклики для інформатизації вищої освіти, включаючи загрози кібербезпеки, обмежений доступ до ресурсів та психологічні труднощі учасників освітнього процесу. Забезпечення безпеки інформації та зв'язку є критично важливими аспектами у вирішенні проблем інформатизації в умовах війни. Розвиток стратегій кіберзахисту та кризового управління допомагає забезпечити стійкість освітнього середовища. Використання інформаційних технологій, таких як дистанційне навчання та засоби комунікації, є ключовим для забезпечення

неперервності освітнього процесу та збереження доступу до освітніх можливостей. Для ефективного управління проблемами інформатизації в умовах війни важливою є співпраця, координація та гнучкість у вирішенні викликів, що виникають. Розуміння та врахування цих аспектів є важливим для розвитку ефективних стратегій управління інформатизацією вищої освіти в умовах війни, що дозволить забезпечити стабільність та неперервність освітнього процесу навіть у складних умовах конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Собченко Т., Ворожбіт-Горбатюк В., Бондаренко Є. Основні вектори виховної роботи педагогічного закладу вищої освіти в умовах воєнного стану. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. № 21.1. 2022. С. 97–105.
2. Трофименко О., Прокоп Ю., Логінова Н., Задерейко О. Кібербезпека України: аналіз сучасного стану. Захист інформації, ТОМ 21, № 3, Липень-вересень 2019. С. 150–157.
3. Хоменко-Семенова Л., Прохоренко Я. Вплив інформаційного контенту на емоційну стійкість студентів ЗВО в умовах воєнного стану. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. К. : Національний авіаційний університет, 2022. Вип. 1(20). С. 129–134.
4. Шаров С., Постильна О. Інформатизація освіти і виховання як вектор розвитку сучасного суспільства. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2017. № 1. С. 199–204.
5. Шарова Т. М., Шаров С. В. Електронне навчання: дієвий формат освіти. Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф.(м. Суми, 16-17 травня 2019 року). С. 119–123.

Шарова Тетяна
м. Київ
Ребрина Анатолій
м. Хмельницький

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА ВПО ПРИФРОНТОВОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

У науковій статті зосереджена увага на вивченні ролі інформаційної підтримки для внутрішньо переміщених осіб, які проживають на прифронтовій території України. У дослідженні вказано на важливості інформаційного доступу для цієї вразливої групи, а також наголошено на шляхах покращення інформаційних сервісів та ресурсів, які їм надаються. У висновках вказано на те, що окрема увага повинна бути приділена запобіганню дезінформації та маніпуляції інформацією серед внутрішньо переміщених осіб. Важливо надавати їм доступ до достовірних джерел інформації та розвивати навички критичного мислення. Забезпечення відповідної інформаційної підтримки відіграє важливу роль у покращенні якості життя та забезпеченні успішної адаптації внутрішньопереміщених осіб на прифронтовій території України.

The scientific article focuses on studying the role of information support for internally displaced persons living in the front-line territory of Ukraine. The study points to the importance of information access for this vulnerable group, and also highlights ways to improve information services and resources provided to them. The conclusions indicate that special attention should be paid to preventing disinformation and manipulation of information among internally displaced persons. It is important to give them access to reliable sources of information and to develop critical thinking skills. Providing appropriate informational support plays an important role in improving the quality of life and ensuring successful adaptation of internally displaced persons in the front-line territory of Ukraine.

Вступ. В Україні від військових дій страждають тисячі людей, які змушені залишити свої домівки і шукати притулку в інших регіонах. Ці внутрішньо переміщені особи (ВПО) потребують не лише матеріальної допомоги, але й інформаційної підтримки, щоб адаптуватися до нових умов та забезпечити своє благополуччя та безпеку. Враховуючи цю нагальну потребу, наукова стаття зосереджується на вивченні та аналізі ролі інформаційної підтримки для внутрішньопереміщених осіб, які проживають на прифронтовій території України. Вона досліджує важливість інформаційного доступу для цієї вразливої групи, а також шляхи покращення інформаційних сервісів та ресурсів, які їм надаються. Інформація в недостатній кількості та забезпечення доступу до неї може сприяти підвищенню самодостатності та